

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำจัดมิให้รับมรดก: กรณีทายาทไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

A Comparative Analysis of Excluded from succession: Cases of Heirs Failing to Fulfill the Duty of Supporting the Deceased in People's Republic of China, United States of America, and Republic of Korea

วิชญาภรณ์ บัวงาม* และ สรรค์ ตันติจัตตานนท์**

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

Vitchayaporn Buangam and Sann Tantichattanont

School of Law, Mae Fah Luang University, Muang Chiang Rai, Chiang Rai, 57100

Email: Vitchayaporn.bua@gmail.com, sann.tan@mfu.ac.th

Received: October 29, 2024

Revised: December 19, 2024

Accepted: December 19, 2024

บทคัดย่อ

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเกี่ยวกับการรับมรดกของทายาทที่ไม่ได้ทำหน้าที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก ตามกฎหมายมรดกของไทยทายาทมีสิทธิรับมรดกได้แม้จะไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกตามกฎหมายเลยก็ตาม นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ของการกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร ตามมาตรา 1606 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำของบุคคลที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกไว้ จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลทำให้ทายาทผู้ที่ได้ทอดทิ้งเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกแม้จะมีได้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ความหมายของการอุปการะเลี้ยงดูและการกำจัดมิให้รับมรดกโดยศึกษาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเหตุของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีที่ทายาทไม่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกในต่างประเทศเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนากฎหมายและสรุปเป็นข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายของไทยให้มีความทันสมัยและมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การกำจัดมิให้รับมรดก, การทอดทิ้ง, การอุปการะเลี้ยงดู

* นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

** อาจารย์ที่ปรึกษา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

Abstract

This research addresses a significant issue in Thai society concerning the inheritance rights of heirs who fail to fulfill their legal duties to support the deceased. Under current Thai law, heirs retain the right to inherit even if they did not provide any support or care to the testator. Furthermore, the provisions of Section 1606 of the Thai Civil and Commercial Code, which govern disinheritance, do not include any explicit clauses for heirs who neglect their legal duty of care towards the testator. This loophole allows heirs who have abandoned the testator to still inherit their estate. The aim of this research is to study the concept and legal framework regarding disinheritance and the duty of care by examining related laws on disinheritance in cases where heirs have failed to support the testator in other jurisdictions. The study aims to propose legal reforms to improve Thailand's inheritance laws, making them more just and aligned with contemporary societal values.

Keywords: Excluded from succession, Abandoning, Support and Care

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการกำหนดหน้าที่ตามกฎหมายของบุคคลในครอบครัวที่จะต้องทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน เช่น หน้าที่ของบุตรอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา บิดามารดาอุปการะเลี้ยงดูบุตรและสามีภริยาอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน หน้าที่ของผู้ปกครองที่มีฐานะเช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครอง หน้าที่ของผู้รับบุตรบุญธรรมอุปการะเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม เป็นต้น ตามมาตรา 1606 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร ไม่มีข้อกำหนดชัดเจนที่ครอบคลุมกรณีการทอดทิ้งเจ้ามรดก เช่น บิดามารดาทอดทิ้งบุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือกรณีของคู่สมรสละทิ้งคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวส่งผลให้ทายาทที่ละเลยหรือทอดทิ้งเจ้ามรดกยังคงมีสิทธิได้รับมรดก แม้ทายาทดังกล่าวมิได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกแต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงศึกษาแนวคิด ความหมายของการอุปการะเลี้ยงดูและการกำจัดมิให้รับมรดก ศึกษาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเหตุในการกระทำของทายาทที่ทอดทิ้งเจ้ามรดกเป็นเหตุให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกในต่างประเทศเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนากฎหมายให้มีบทบัญญัติสำหรับการกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากการทอดทิ้งเจ้ามรดกให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายมรดกของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของการกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีที่บิดาหรือมารดาทอดทิ้งบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือคู่สมรสที่ทอดทิ้งคู่สมรสอีกฝ่าย นอกจากนี้ ในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้มีการผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีที่ทายาททอดทิ้งเจ้ามรดกไปเช่นเดียวกัน เรียกว่า พระราชบัญญัติคูฮารา จนทำให้กฎหมายดังกล่าวผ่านการอนุมัติและจะมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2569 ดังนั้น ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษากฎหมายมรดกของไทยเกี่ยวกับการกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร ตามมาตรา 1606 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุของการกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีที่ทายาทไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกของต่างประเทศและวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมต่อการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการกำจัดมิให้รับมรดกของไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาที่มา ความหมายและแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดมิให้รับมรดกและการอุปการะเลี้ยงดูในประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของทายาทมิได้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกเป็นเหตุถูกกำจัดมิให้รับมรดกของต่างประเทศเปรียบเทียบกับเหตุของการกำจัดมิให้รับมรดกตามกฎหมายของไทย

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายสำหรับทายาทที่มีได้ปฏิบัติหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกเป็นเหตุถูกจำกัดมิให้รับมรดก โดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการนำเหตุจำกัดมิให้รับมรดกเนื่องจากการไม่อุปการะเลี้ยงดูมาปรับใช้ในระบบกฎหมายไทย มีสมมติฐานว่าการกำหนดให้มีหลักเกณฑ์ของการจำกัดมิให้รับมรดกเหตุเพราะทายาทมิได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกจะช่วยป้องกันการกระทำของทายาทในการละเลยหน้าที่ของตนในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกได้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ศึกษาความหมายของการอุปการะเลี้ยงดู รวมถึงศึกษาหลักเกณฑ์ของหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายของไทย

1.4.2 ศึกษากฎหมายในการกำหนดหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูของบุคคลในครอบครัวของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐเกาหลีเนื่องจากประเทศเหล่านี้ได้มีกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ของการจำกัดมิให้รับมรดกในกรณีของทายาทมิได้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกเพื่อนำหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุของการมิได้อุปการะเลี้ยงดูมาปรับใช้ในกฎหมายของไทย

1.4.3 ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดมิให้รับมรดก มาตรา 1606 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดมิให้รับมรดกของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐเกาหลีที่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของการไม่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกเป็นเหตุให้ทายาทถูกจำกัดมิให้รับมรดกเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของประเทศไทยให้มีความเหมาะสม

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดมิให้รับมรดกของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี รวมถึงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดมิให้รับมรดกในกรณีที่ทายาทมิได้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ทราบถึงความหมายของการอุปการะเลี้ยงดู รวมถึงหลักเกณฑ์ของหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายของไทย

1.6.2 ได้ทราบถึงกฎหมายในการกำหนดหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูของบุคคลในครอบครัวของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐเกาหลีและหลักเกณฑ์ของการจำกัดมิให้รับมรดกในกรณีของทายาทมิได้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก

1.6.3 ได้ทราบแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดมิให้รับมรดก ในกรณีทายาทมิได้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกได้อย่างเหมาะสมเพื่อนำมาปรับใช้กับกฎหมาย มรดกของประเทศไทยและทำให้ปัญหาการละเลยหน้าที่ของบุคคลในครอบครัวลดลงได้

2. ผลการวิจัย

2.1 ความหมายและหลักเกณฑ์ตามกฎหมายของการอุปการะเลี้ยงดู

2.1.1 ความหมายของการอุปการะเลี้ยงดู

คำว่า “อุปการะเลี้ยงดู” ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีการ นิยามความหมายของคำว่าอุปการะเลี้ยงดูบัญญัติไว้ แต่ได้มีนักกฎหมายหลายท่านได้อธิบาย ความหมายของคำว่าอุปการะเลี้ยงดูไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ ได้อธิบายคำว่า “คำอุปการะเลี้ยงดู” หมายถึง “เมื่อพิจารณาคำนี้โดยละเอียดจะเห็นว่าประกอบด้วยคำหลักสองคำรวมกัน คือ คำว่า “อุปการะ” และ “เลี้ยงดู” โดยมีคำว่า “คำ” อยู่ข้างหน้า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายว่า “อุปการะ” หมายถึง ความช่วยเหลือเกื้อกูล ความอุดหนุน ส่วน “เลี้ยงดู” หมายถึง ดูแล เอาใจใส่ บำรุง ปรงปรอดด้วยอาหารการกิน เป็นต้น ฉะนั้น “คำ อุปการะเลี้ยงดู” จึงอาจจะให้ความหมายทั่วไปได้ว่า หมายถึง เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่จ่าย ให้เพื่อช่วยเหลือดูแลอีกฝ่ายหนึ่งให้ดำรงชีวิตประจำวันได้”¹ อย่างไรก็ตาม กฎหมายมิได้มีการ บัญญัตินิยามความหมายของคำว่าอุปการะเลี้ยงดูไว้แต่ก็สามารถพิเคราะห์พิจารณาได้ว่าการ อุปการะเลี้ยงดูหมายถึงการที่บุคคลแสดงได้แสดงออกถึงหน้าที่ในการดูแลและให้การช่วยเหลือ ในด้านการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการดูแลเอาใจใส่ ให้การศึกษาเพื่อให้สามารถดำรง ชีวิตประจำวันได้ เช่น การดูแลให้การช่วยเหลือเรื่องที่พักอาศัยและอาหาร เครื่องนุ่งห่มและยา รักษาโรค

2.1.2 หลักเกณฑ์ของการอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายไทย

หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งกำหนดหน้าที่ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร หน้าที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดา หน้าที่ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาซึ่งมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาตามกฎหมาย

บุตรมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาของ ตนเอง² ซึ่งเป็นการกำหนดหน้าที่ตามกฎหมายให้แก่บุตรจะต้องแสดงความกตัญญูต่อบิดา มารดาของตน เมื่อบุตรมีเงินได้มีความสามารถในการประกอบอาชีพหน้าที่ตามกฎหมายบุตร จะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาของตนด้วย

¹ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2567), 365-366.

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1563.

2) หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามกฎหมาย

บิดามารดามีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บิดามารดาจะต้องเลี้ยงดูบุตร ดูแลเอาใจใส่โดยทั่วไปแล้วหมายถึงการจัดให้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้และส่งเสริมให้การศึกษาแก่บุตรตามสมควรในระหว่างบุตรเป็นผู้เยาว์³ หากบุตรบรรลุนิติภาวะแล้วบิดามารดาจะหมดหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรเนื่องจากบุตรมีความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตนเองได้ อย่างไรก็ตาม หากบุตรที่ไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้เนื่องจากความพิการทางร่างกาย บิดามารดาจะต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือและเลี้ยงดูตนเองได้

3) หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูสามีภริยาตามกฎหมาย

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาตามกฎหมายได้กำหนดให้คู่สมรสจะต้องให้การช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันตามความสามารถและฐานะของตน⁴ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 วรรคท้าย ในการช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยาตามกฎหมายจะต้องคำนึงถึงความสามารถและฐานะของคู่สมรสด้วยการช่วยเหลือนี้ รวมถึงการจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชีวิต เช่น อาหาร ที่พักอาศัย การรักษาพยาบาล เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตคู่ให้มีความมั่นคง

4) หน้าที่ของผู้ปกครองในการอุปการะเลี้ยงดูผู้อยู่ในปกครอง

ผู้ปกครองมีฐานะเช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองมีสิทธิและหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ผู้อยู่ในปกครอง รวมถึงอำนาจอื่นใด จนกว่าผู้อยู่ในปกครองจะบรรลุนิติภาวะ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองจะหมดอำนาจในการอุปการะเลี้ยงดูผู้อยู่ในปกครอง แม้ว่าผู้อยู่ในปกครองจะทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้ก็ตาม เนื่องจากผู้ปกครองมีสิทธิและหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูผู้อยู่ในปกครอง ตามมาตรา 1564 วรรคหนึ่ง สิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองในการอุปการะเลี้ยงดูผู้อยู่ในปกครองมิได้รวมถึงหน้าที่ตามมาตรา 1564 วรรคท้ายแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ปกครองจึงมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 1567 คือ ผู้ปกครองสามารถกำหนดที่อยู่ของผู้อยู่ในปกครอง ทำโทษผู้อยู่ในปกครองตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน ให้ผู้อยู่ในปกครองทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูปและเรียกผู้อยู่ในปกครองคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักผู้อยู่ในปกครองไว้ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย⁵

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1564.

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1461.

⁵ กมลนัยน์ ชลประทีน, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว Family Law, (เชียงใหม่: สถาบันนิติธรรมการศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2564), 391-392.

5) หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรมจะมีผลเมื่อได้มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมเรียบร้อยแล้ว บุตรบุญธรรมจะมีฐานะเช่นเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598/28 สำหรับบุตรบุญธรรมจะมีสิทธิใช้นามสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรม การได้รับการอุปการะเลี้ยงดู รวมถึงการอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของผู้รับบุตรบุญธรรมโดยอำนาจปกครองบุตรของบิดามารดาโดยกำเนิดจะหมดสิ้นไปเมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม สิทธิและหน้าที่ที่มีต่อบิดามารดาโดยกำเนิดนั้นยังคงมีอยู่เช่นเดิม ทั้งสิทธิในการรับมรดก สิทธิในการเรียกค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดต่อบิดามารดา หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา⁶

2.1.3 ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก

การตกทอดแห่งมรดกจะตกทอดไปยังทายาทเมื่อบุคคลคนหนึ่งถึงแก่ความตาย ซึ่งเรียกว่า “เจ้ามรดก” โดยทรัพย์สินของเจ้ามรดกจะตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมตามลำดับหรือเจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกมรดกให้แก่ผู้ใดก็ได้ให้ยึดตามพินัยกรรมที่เจ้ามรดกได้แสดงเจตนาไว้มรดกตามพินัยกรรมจะตกทอดแก่ทายาทที่ได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนั้น สำหรับทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกมีอยู่ด้วยกัน 6 ลำดับดังนี้⁷

1. ผู้สืบสันดาน
2. บิดามารดา
3. พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
4. พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน
5. ปู่ ย่า ตา ยาย
6. หลุง ป้า น้า อา

นอกจากนี้คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่จะเป็นทายาทโดยธรรมได้รับส่วนแบ่งเสมือนเป็นทายาทชั้นบุตร โดยลำดับของการรับมรดกของทายาทโดยธรรมนั้นอาศัยหลักการ “ญาติสนิทตัดญาติห่าง” กล่าวคือ ทายาทโดยธรรมลำดับแรกจะมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกก่อน ทายาทโดยธรรมลำดับถัดมาจะมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกได้นั้นก็ต่อเมื่อไม่มีทายาทโดยธรรมลำดับก่อนหน้า นอกจากนี้ กฎหมายมีข้อยกเว้นในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรผู้สืบสันดานที่ยังมีชีวิตอยู่และบิดามารดาซึ่งเป็นทายาทในลำดับที่ 2 ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนแบ่งในการรับมรดกบิดามารดาจะได้รับส่วนแบ่งของเจ้ามรดกเสมือนเป็นทายาทชั้นบุตรซึ่งจะแบ่งมรดกออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. ทรัพย์มรดกของในส่วนของบุตรผู้สืบสันดาน 2. ทรัพย์มรดกในส่วนของบิดา 3. ทรัพย์มรดกในส่วนของมารดา ซึ่งการแบ่งมรดกจะได้รับคนละ 1 ส่วน ส่วนละเท่า ๆ กัน

⁶ เรื่องเดียวกัน, 418-419.

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1629.

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่การแบ่งทรัพย์สินมรดกจะแบ่งได้ ตามมาตรา 1635 มีดังต่อไปนี้

- ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ผู้สืบสันดาน ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ยังมีชีวิตอยู่หรือตายแต่มีผู้รับมรดกแทนที่ การแบ่งทรัพย์สินมรดกในส่วนของคู่สมรสจะได้รับส่วนแบ่งเสมือนทายาทชั้นบุตร

- ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3 พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันยังมีชีวิตอยู่หรือตายแต่มีผู้รับมรดกแทนที่ และไม่มีทายาทลำดับที่ 1 แต่มีทายาทลำดับที่ 2 การแบ่งทรัพย์สินมรดกของคู่สมรสจะได้รับครึ่งหนึ่ง

- ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 4 หรือ 6 พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ลูก ป้า น้า อา ยังมีชีวิตอยู่หรือตายแต่มีผู้รับมรดกแทนที่หรือมีทายาทโดยธรรมลำดับที่ 5 การแบ่งทรัพย์สินมรดกของคู่สมรสจะได้รับส่วนแบ่งสองในสามส่วน

- ถ้าเจ้ามรดกไม่มีทายาท คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่จะได้รับมรดกของเจ้ามรดกทั้งหมด

2.1.4 การกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร

หลักเกณฑ์ของการกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีที่ยายาทได้ประพฤติดต่อเจ้ามรดกอย่างไม่สมควรจนส่งผลให้ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกไว้ หากทายาทได้กระทำการตามเหตุดังต่อไปนี้⁸

1) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนากระทำหรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตายโดยมิชอบ

2) ผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดกว่าได้กระทำความผิดโทษประหารชีวิตและตนเองกลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือพยานเท็จ

3) ผู้ที่รู้อยู่แล้วว่าเจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนาแต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ข้อนี้นี้มิให้ใช้บังคับถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบ 16 ปีบริบูรณ์หรือเป็นคนวิกลจริตไม่รู้ผิดชอบหรือถ้าผู้ทำนั้นเป็นสามี ภรรยา หรือบุพการีหรือผู้สืบสันดานโดยตรง

4) ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำหรือเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมดเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกหรือไม่ให้กระทำการดังกล่าวนี้

5) ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมด

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นเป็นการกำหนดเหตุของการกระทำความผิดของทายาทมีประพฤติดต่อเจ้ามรดกอย่างไม่เหมาะสมจนทำให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกซึ่งหลักเกณฑ์ทั้ง 5 ข้อนี้นี้มิได้มีเหตุของทายาทที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกไว้แต่อย่างใด นอกจากนี้สังคมไทยมีการถกเถียงในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะ

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1606.

เลี้ยงดูของทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกที่ไม่เป็นธรรม ผู้เขียนจึงได้ศึกษาหลักเกณฑ์ของทายาทที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการไม่อุปการะเลี้ยงดูเป็นเหตุให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของต่างประเทศเพื่อนำมาปรับใช้ในกฎหมายไทยอย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

2.2 การอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายและการกำจัดมิให้รับมรดกของต่างประเทศ

2.2.1 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนจะอยู่ภายใต้แนวคิดปรัชญาลัทธิขงจื๊อซึ่งเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อสังคมจีนเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการนำแนวคิดปรัชญาขงจื๊อมาปรับใช้กับการปกครองทางการเมืองของประเทศและการนำหลักคำสอนมาใช้ในสถาบันครอบครัวของสังคมจีนซึ่งมีหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร บิดาจะเป็นผู้นำและเป็นหัวหน้าครอบครัวในการดูแลสมาชิกของตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่ชายกับน้องชาย ความสัมพันธ์ระหว่างมิตรกับมิตรและผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง โดยหลักคำสอนที่ขงจื๊อได้กล่าวถึงคือ “ความดีคือต้นกำเนิดของความกตัญญูต่อบิดามารดา” ขงจื๊อมีความเชื่อว่าบ่อเกิดของคุณธรรมคือความกตัญญู หลักคุณธรรมในเรื่องความกตัญญูในครอบครัวส่งผลให้เป็นต้นแบบที่นำไปสู่ปรัชญาแนวคิดขงจื๊อที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน⁹

1) การอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่ง Civil Code of the preple’s Repulic of China มีการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ของบุคคลในครอบครัว เช่น บิดามารดา บุตร สามีภริยา ปู่ย่าตายาย และพี่น้องไว้อย่างชัดเจนในการอุปการะเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวแสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในการอุปการะเลี้ยงดูและให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประการแรก หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งได้กำหนดหน้าที่ของบิดามารดา¹⁰ คือ บิดามารดามีหน้าที่การเลี้ยงดูเอาใจใส่แก่บุตร บุตรจะต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและปกป้องบุตรไม่ว่าจะเป็นการป้องกันความเป็นส่วนตัวหรือการปกป้องรักษาทรัพย์สินของบุตรจากการถูกละเมิด นอกจากนี้กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของพ่อแม่เลี้ยง (Stepparent)¹¹ กำหนดหน้าที่ให้ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรอย่างเช่นหน้าที่ของบิดามารดาที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 กล่าวคือ ในกรณีที่คุณสมรสมีลูกติด

⁹ อติชาติ คำพวง, “คดีด้านความกตัญญู (ความกตัญญูกตเวที) ในวัฒนธรรมจีน: ภาพสะท้อนจริยศาสตร์ครอบครัวจีนผ่านสำนวน,” *มนุษยศาสตร์สาร* 21, ๑.1 (มีนาคม 2563): 137-157, <https://so03.tcithaijo.org/index.php/JHUMANS/article/download/213391/164436/835551>, สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2567.

¹⁰ *Civil Code of the preple’s Repulic of China*, Article 26.

¹¹ *Civil Code of the preple’s Repulic of China*, Article 1072.

พ่อเลี้ยง (Stepfather) หรือแม่เลี้ยง (Stepmother) มีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตรเลี้ยง (Stepchild) เช่นกัน

ประการที่สอง หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายของบุตร บุตรที่บรรลุนิติภาวะและมีความสามารถในการประกอบชีพในการเลี้ยงดูตนเอง (Adult Children) กฎหมายกำหนดให้บุตรมีหน้าที่ในการช่วยเหลือและสนับสนุน ปกป้องบิดามารดาของตนเอง¹² โดยเฉพาะในกรณีที่บิดามารดาอยู่ในสถานะที่ต้องการความช่วยเหลือทางการเงิน การดูแลสุขภาพหรือการช่วยเหลือทางด้านอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการรับผิดชอบต่อการครอบครัวและการกตัญญูต่อบิดามารดาในวัยแก่ชรา

ประการที่สาม หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายของสามีภริยา หน้าที่ของคู่สมรสในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันและกันตามกฎหมาย¹³ สามีภริยาจะต้องให้การช่วยเหลือและให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในกรณีที่ฝ่ายใดต้องการความช่วยเหลือเนื่องจากความเจ็บป่วย ทูพพลภาพ การว่างงาน อีกฝ่ายจะต้องให้การช่วยเหลือและสนับสนุนคู่สมรสของตน

ประการที่สี่ หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายระหว่างปู่ย่าตายาย กับหลานปู่ย่าตายายมีหน้าที่ตามกฎหมายในการอุปการะเลี้ยงดูหลานที่เป็นผู้เยาว์โดยมีหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ ประการแรก ปู่ย่าตายายมีความสามารถทางการเงินที่เพียงพอ (If financially capable) ในการอุปการะเลี้ยงดูหลานและบิดามารดาถึงแก่ความตาย (Parents are deceased) หรือบิดามารดาไม่สามารถเลี้ยงดูได้ ปู่ย่าตายายมีหน้าที่จะต้องให้การเลี้ยงดูและให้การสนับสนุนแก่หลานหากยังไม่บรรลุนิติภาวะ นอกจากนี้ กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของหลานที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูปู่ย่าตายายหากบุตรทุกคนของปู่ย่าตายายถึงแก่ความตายทุกคน หลานจะต้องให้การช่วยเหลือและอุปการะเลี้ยงดูแก่ปู่ย่าตายายที่แก่ชราด้วย¹⁴

ประการที่ห้า หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายระหว่างพี่กับน้อง กฎหมายกำหนดหน้าที่ของพี่ชายหรือพี่สาวในการอุปการะเลี้ยงดูน้องที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หากบิดามารดาถึงแก่ความตายและพี่ชายหรือพี่สาวมีความสามารถทางการเงินจะต้องให้การช่วยเหลือแก่น้องของตน นอกจากนี้ กฎหมายกำหนดหน้าที่ของน้องหากมีความสามารถทางการเงินจะต้องอุปการะเลี้ยงดูพี่ชายหรือพี่สาวในกรณีที่ไม่สามารถทำงานได้และไม่มีทรัพย์สินเพียงพอในการเลี้ยงดูตนเอง

¹² *Civil Code of the People's Republic of China*, Article 26.

¹³ *Civil Code of the People's Republic of China*, Article 1059.

¹⁴ *Civil Code of the People's Republic of China*, Article 1075.

2) ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก

ตามประมวลกฎหมายแพ่ง คำว่า “มรดก” หมายถึง “ทรัพย์สินที่บุคคลธรรมดาเป็นเจ้าของมรดกตามกฎหมายเมื่อถึงแก่ความตายแล้ว”¹⁵ การจัดลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก มีอยู่ด้วยกัน 2 ลำดับ¹⁶ ดังนี้

ก. ลำดับก่อนหลัง ได้แก่ คู่สมรส บุตร บิดามารดา

ข. ลำดับรองลงมา ได้แก่ พี่น้อง ปู่ย่า ตายาย

ลำดับในการรับมรดกของทายาท หากทายาทในลำดับ (ก) ยังมีชีวิตอยู่จะมีสิทธิได้รับมรดกก่อน โดยทายาทในลำดับ (ข) จะไม่มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกซึ่งเป็นการใช้หลัก “ญาติสิทธิตัดญาติห่าง” เช่นเดียวกับกฎหมายไทย สำหรับหลักเกณฑ์ในการแบ่งมรดก ทายาทที่อยู่ในลำดับเดียวกันจะมีสิทธิได้รับมรดกในส่วนแบ่งที่เท่า ๆ กัน ในการแบ่งทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกจะต้องคำนึงถึงทายาทที่มีปัญหาทางด้านการเงินเป็นพิเศษและไม่สามารถทำงานได้ นอกจากนี้ กฎหมายได้ให้ความสำคัญแก่ทายาทที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกหรืออาศัยอยู่กับเจ้ามรดกจะได้รับส่วนแบ่งมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากในกรณีที่ยายาทไม่ได้ให้การอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกทายาทคนนั้นจะได้รับส่วนแบ่งของมรดกน้อยลง¹⁷

3) การกำจัดมิให้รับมรดก

ประมวลกฎหมายแพ่งกำหนดให้การกำจัดมิให้รับมรดกเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของทายาทจากเหตุ 5 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ฆ่าเจ้ามรดกโดยเจตนา

ประการที่ 2 ฆ่าทายาทคนอื่น ๆ เพื่อให้ได้มรดกนั้น

ประการที่ 3 ละทิ้งเจ้ามรดกหรือทำร้ายเจ้ามรดก

ประการที่ 4 การปลอมแปลง การแก้ไข ปกปิดหรือทำลายพินัยกรรม

ประการที่ 5 ฉ้อฉลหรือขู่ข่ม บังคับหรือขัดขวางให้ผู้พินัยกรรมทำ

แก้ไขหรือเพิกถอนพินัยกรรม

หลักเกณฑ์ในการถูกกำจัดมิให้รับมรดกของทายาทที่กระทำการต่อเจ้ามรดกในเรื่องของการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ใช้คำว่า “ละทิ้ง” (Abandoning) ซึ่งระบุถึงลักษณะของการกระทำความผิดของทายาทเป็นพฤติกรรมที่ทายาทปฏิเสธที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้การช่วยเหลือและให้การสนับสนุนเจ้ามรดก เช่น ทายาทไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และละทิ้งเจ้ามรดกซึ่งเป็นคนชรา หรือเป็นบุคคลที่มีความพิการทางร่างกายหรือเจ้ามรดกที่เป็นผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การละทิ้งจึงถือเป็นการกระทำที่มีความผิดทางด้านศีลธรรมและผิดกฎหมายอย่างร้ายแรงของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

¹⁵ *Civil Code of the people's Republic of China*, Article 1122.

¹⁶ *Civil Code of the people's Republic of China*, Article 1127.

¹⁷ *Civil Code of the people's Republic of China*, Article 1130.

ซึ่งเป็นการกระทำที่เพิกเฉยต่อหน้าที่และส่งผลทำให้เจ้ามรดกตกอยู่ในสถานการณ์อันตราย ดังนั้น การกระทำของทายาทที่ส่งผลต่อสภาพร่างกายและจิตใจของเจ้ามรดกได้ ความร้ายแรงของการการละทิ้งเจ้ามรดกสามารถพิจารณาได้จากเวลา วิธีการ ผลกระทบที่เจ้ามรดก หากเจ้ามรดกถูกทายาทละทิ้งในการปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู หากเป็นพฤติการณ์ร้ายแรง ทายาทย่อมถูกกำจัดมิให้รับมรดก ไม่ว่าจะถูกดำเนินคดีอาญาหรือไม่ก็ตาม¹⁸

อย่างไรก็ตาม กฎหมายแพ่งของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในกรณีที่บิดามารดาไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรไว้แต่ไม่ได้ถึงขั้นต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดก ซึ่งใช้คำว่า “ละเลยหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตร” (Fulfill their duty to raise their children) หากบิดามารดาละเลยหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ บุตรมีสิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงดูจากบิดามารดาได้¹⁹

2.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายที่เรียกว่า ระบบสหพันธรัฐ (Federal System) แต่ละรัฐมีอำนาจในการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายภายในรัฐของตนได้ โดยมีการแบ่งแยกอำนาจระหว่างกฎหมายของรัฐบาลกลาง (Federal Law) และกฎหมายของรัฐ (State Law) สำหรับกฎหมายของรัฐบาลกลางจะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับทั่วประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายความมั่นคงของชาติ เป็นต้น และกฎหมายของรัฐซึ่งในแต่ละรัฐจะสามารถออกกฎหมายเพื่อใช้ภายในรัฐของตนเอง เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายครอบครัว เป็นต้น กฎหมายของแต่ละรัฐจะมีความแตกต่างกันโดยจะขึ้นอยู่กับนโยบายและความต้องการของประชาชนในรัฐนั้น

1) หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายในรัฐแคลิฟอร์เนีย

กฎหมายครอบครัวในรัฐแคลิฟอร์เนีย (Family Code) ได้มีการนิยามความหมายของสิทธิในการดูแลบุตรไว้ว่า “การดูแลร่วมกัน (Joint Custody)” หมายถึง การดูแลเด็กทางกายภาพร่วมกันและทางกฎหมายร่วมกัน²⁰ ความหมายของคำว่า “การดูแลทางกายภาพร่วมกัน (Joint Physical Custody)” หมายถึง การให้ความสำคัญกับระยะเวลาการดูแลทางด้านกายภาพเพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจว่าผู้ปกครองมีการดูแลเอาใจเด็กอย่างต่อเนื่อง²¹ ความหมายของคำว่า “การดูแลทางกฎหมายร่วมกัน (Joint Legal Custody)” หมายถึง บิดามารดาจะต้องแบ่งสิทธิและหน้าที่ในการรับผิดชอบรวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษา ด้านสุขภาพและสวัสดิการของเด็ก²²

¹⁸ Liaoning Province Kaiyuan City Notary office, “Study the Civil Cod – Article 1125 [Loss and restoration of inheritance rights],” 2024, <https://mp.weixin.qq.com>, accessed October 1, 2024.

¹⁹ *Civil Code of the people's Republic of China*, Article 1067.

²⁰ *California's Family Code*, Article 3002.

²¹ *California's Family Code*, Article 3004.

²² *California's Family Code*, Article 3003.

การกำหนดสิทธิและหน้าที่ในการดูแลเด็กไว้เป็นลำดับเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็กดังนี้²³

ก) บิดาและมารดามีสิทธิในการดูแลเด็กร่วมกันหรือในกรณีที่ผู้ปกครองฝ่ายหนึ่งมีสิทธิในการดูแลเด็กจะออกคำสั่งให้สิทธิในการดูแลเด็กแก่ผู้ปกครองอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ โดยศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการดูแลเด็กโดยพิจารณาจากแนวโน้มของความต่อเนื่องในการติดต่อกับเด็กกับผู้ปกครองที่ไม่ได้สิทธิในการดูแลเด็กโดยส่งแผนการดำเนินการตามคำสั่งการดูแลเด็กให้แก่ศาลพิจารณา²⁴

ข) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เด็กเคยพักอาศัยอยู่ด้วยในสภาพแวดล้อมที่ดีและมั่นคงซึ่งไม่ใช่ผู้ปกครองของเด็ก

ค) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นใดที่ศาลเห็นว่าเหมาะสมและสามารถให้การดูแลเด็กได้

กฎหมายครอบครัวในรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการกำหนดหน้าที่ของสามีภรรยาในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันไว้ โดยคู่สมรสต้องให้การเคารพซึ่งกันและกัน ความซื่อสัตย์ และให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน²⁵

2) หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายในรัฐเพนซิลเวเนีย

กฎหมายครอบครัวในรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania Consolidated Statutes) ได้มีการกำหนดหน้าที่ของบิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรไว้²⁶ โดยบิดามารดาจะต้องรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือมีอายุ 18 ปีหรือน้อยกว่านั้น

นอกจากนี้ กฎหมายครอบครัวในรัฐเพนซิลเวเนียได้มีการกำหนดหน้าที่ของสามีภรรยาที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันโดยมีหลักเกณฑ์ว่าบุคคลที่สมรสแล้วต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลกันและกันตามความเหมาะสมของตน²⁷

3) ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายในรัฐแคลิฟอร์เนีย

ระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ Common Law ซึ่งอาศัยบรรทัดฐานของคำพิพากษาของศาลเพื่อพิจารณาคดีต่าง ๆ โดยหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นกฎหมายมรดกจะบัญญัติไว้ในกฎหมายมรดก Probate Code of California และได้ให้คำนิยามความหมายของคำว่า ทายาท (Heir) หมายถึง บุคคลใด รวมถึงคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่มีสิทธิในการรับทรัพย์สินของผู้เสียชีวิตโดยการสืบมรดกตามกฎหมาย²⁸

²³ California's Family Code, Article 3040.

²⁴ California's Family Code, Article 3040.

²⁵ California's Family Code, Article 720.

²⁶ Pennsylvania Consolidated Statutes, Section 4321.

²⁷ Ibid.

²⁸ Probate Code of California, Article 44.

ทรัพย์สินของเจ้ามรดกจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ทรัพย์สินส่วนรวม (Community Property) หมายถึง ทรัพย์สินที่เจ้ามรดกและคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ได้รับไว้ในระหว่างการสมรสซึ่งทรัพย์สินส่วนรวมนี้จะไม่รวมถึงมรดกหรือของขวัญที่รับเป็นการส่วนตัว 2) ทรัพย์สินส่วนตัว (Separate Property) หมายถึง ทรัพย์สินที่เจ้ามรดกได้รับก่อนการสมรสหรือได้รับมรดกจากการเป็นทายาทระหว่างที่มีการสมรสหรือของขวัญ²⁹

อย่างไรก็ดี กฎหมายมรดกในรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการกำหนดหลักการแบ่งทรัพย์สินซึ่งอาจจะมีความคล้ายกับการจัดลำดับของทายาทที่มีสิทธิในการรับมรดกก่อนหลัง โดยหลักการแบ่งทรัพย์สินมีรายละเอียดดังนี้³⁰

ก) คู่สมรส (Surviving Spouse) หรือคู่ชีวิต (Domestic Partner) จะได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินส่วนรวมทั้งหมดและทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้ามรดกบางส่วนโดยขึ้นอยู่กับทายาทอื่นของเจ้ามรดกมีชีวิตอยู่หรือไม่

ข) บุตร (Children) เป็นทายาทลำดับถัดจากคู่สมรสที่มีสิทธิได้รับมรดก โดยบุตรจะได้รับส่วนแบ่งของทรัพย์สินของเจ้ามรดกเฉพาะทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้ามรดก โดยในส่วนที่เหลือจะจัดสรรให้แก่คู่สมรสหรือคู่ชีวิตของเจ้ามรดกที่ยังมีชีวิตอยู่ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหลายคนการแบ่งทรัพย์สินมรดกในส่วนของทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้ามรดกนั้นจะแบ่งมรดกในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน นอกจากนี้ หากบุตรคนใดเสียชีวิตในส่วนของมรดกของทายาทที่เสียชีวิตจะตกทอดแก่ผู้สืบสันดานของทายาทที่เสียชีวิต (หลานของเจ้ามรดก) หรือเรียกว่าการรับมรดกแทนที่

ค) บิดามารดา (Parents) มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกได้ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีคู่สมรสหรือคู่ชีวิต แต่บุตรของเจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่ บิดามารดาจะเป็นทายาทลำดับถัดมาที่สามารถมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกได้โดยจะได้รับส่วนแบ่งของทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้ามรดก โดยบิดาและมารดาจะได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินเท่า ๆ กัน

ง) พี่น้อง (Siblings) และลูกหลานของพี่น้อง (Descendants of Siblings) ทายาทในลำดับนี้จะได้รับส่วนแบ่งก็ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีคู่สมรส บุตรและบิดามารดา พี่น้องของเจ้ามรดกจะเป็นทายาทลำดับถัดมาที่มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกได้ หากมีพี่น้องหลายคนส่วนแบ่งของทรัพย์สินจะได้รับเท่า ๆ กัน นอกจากนี้ ในกรณีที่พี่น้องคนใดเสียชีวิตมรดกในส่วนของพี่น้องที่เสียชีวิตจะตกทอดแก่ลูกหลานของพี่น้องที่เสียชีวิตนั้น (หลานสาวหรือหลานชายของเจ้ามรดก)

จ) ปู่ย่าตายาย (Grandparents) และลูกหลานของปู่ย่าตายาย (Descendants of Grandparents) ทายาทในลำดับนี้จะได้รับส่วนแบ่งก็ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีคู่สมรส บุตร บิดามารดาและพี่น้องยังมีชีวิตอยู่ ปู่ย่าตายายจะมีสิทธิเป็นทายาทลำดับถัดมาเป็นผู้

²⁹ Luisa Rollenhagen, "Dying Without a Will in California: Navigating Probate," 2023, <https://www.clearestate.com/en-us/blog/dying-without-a-will-in-california>, accessed October 1, 2024.

³⁰ Ibid.

มีสิทธิได้รับมรดก หากปู่ตายคนใดที่เสียชีวิตทรัพย์สินมรดกจะตกทอดแก่ทายาทของปู่ตาย คือ ลุง ป้า น้า อา

ฉ) ญาติอื่น (More Distant Relative) หากเจ้ามรดกไม่มีทายาทสนิทตามที่กล่าวมาข้างต้นมีชีวิตอยู่เลย ญาติที่มีสายเลือดในลำดับถัดจากทายาทที่กล่าวมาข้างต้นจะมีสิทธิได้รับมรดก ทั้งนี้ กฎหมายมรดกของรัฐแคลิฟอร์เนียได้กำหนดว่าจะต้องมีการสืบย้อนไปยังบรรพบุรุษร่วมกันตามสายเลือดของเจ้ามรดกว่ามีญาติคนใดยังมีชีวิตอยู่บ้างจึงจะสามารถให้สิทธิในการสืบทอดมรดกของทายาทที่เป็นญาติห่าง ๆ ของเจ้ามรดกได้

ข) ทรัพย์สินมรดกตกเป็นของรัฐ (Escheat to the state) หากมีการสืบย้อนไปยังบรรพบุรุษร่วมกันตามสายเลือดของเจ้ามรดกแล้วพบว่าไม่มีญาติคนใดที่ยังมีชีวิตอยู่เลย ทรัพย์สินของเจ้ามรดกทั้งหมดจะตกเป็นของรัฐแคลิฟอร์เนียเนื่องจากเจ้ามรดกไม่มีญาติที่ยังมีชีวิตเหลืออยู่เลย³¹

4) การกำจัดมิให้รับมรดกในรัฐแคลิฟอร์เนีย

ตามกฎหมายมรดกของรัฐแคลิฟอร์เนีย (Probate Code of California) มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของการกำจัดมิให้รับมรดกไว้โดยระบุถึงการกระทำของบิดามารดาที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก) สิทธิความเป็นผู้ปกครองของบิดามารดาได้ถูกเพิกถอนและศาลมิได้แต่งตั้งขึ้นใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร

ข) บิดามารดาไม่ให้การยอมรับความเป็นบุตรของตน

ค) บิดามารดาทอดทิ้ง (Left) เด็กที่เป็นผู้เยาว์โดยไม่ได้มีความพยายามที่จะรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตรหรือบิดามารดาขาดการติดต่อกับบุตรเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 7 ปี ติดต่อกันจนเด็กบรรลุนิติภาวะโดยมีเจตนาที่จะทอดทิ้งบุตรและไม่ให้การสนับสนุนหรือขาดการติดต่อกับบุตรตามระยะที่กำหนดไว้ให้ถือว่าเป็นหลักฐานที่สนับสนุนได้ว่าบิดามารดาไม่เจตนาทอดทิ้งเด็ก ดังนั้น การที่บิดามารดาได้ทอดทิ้งบุตรไปนั้นถือได้ว่าบิดามารดาได้เสียชีวิตก่อนบุตร³²

หลักเกณฑ์ของการกำจัดมิให้รับมรดกของรัฐแคลิฟอร์เนียในเรื่องของการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูนั้นมีกำหนดไว้เฉพาะการกระทำของบิดามารดาเท่านั้น ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของการกระทำของบุคคลอื่นในครอบครัวแต่อย่างใด นอกจากนี้หลักเกณฑ์ดังกล่าวใช้ถ้อยคำในการพิจารณาการกระทำคามผิดของบิดามารดาไว้ว่า “ทอดทิ้ง (Left) และมีเงื่อนไขว่าบิดามารดาต้องขาดการติดต่อกับบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 7 ปี ติดต่อกันอย่างต่อเนื่องจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกของบุตรได้

³¹ Luisa Rollenhagen, “Dying Without a Will in California: Navigating Probate,” 2023, <https://www.clearestate.com/en-us/blog/dying-without-a-will-in-california>, accessed October 1, 2024.

³² Probate Code of California, Article 6452.

การกำหนดระยะเวลาของการไม่ได้ติดต่อของบิดามารดากับบุตรแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของการทอดทิ้งมากขึ้นเนื่องจากการกำหนดระยะเวลาของการทอดทิ้งไปของบิดามารดาซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมที่ส่งผลให้บิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกของบุตรได้

5) การกำจัดมิให้รับมรดกในรัฐเพนซิลเวเนีย

ตามกฎหมายมรดกของรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania's Probate, Estates and Fiduciaries Code) มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของการกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีที่ยายาทไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูไว้ 2 กรณี 1) การกำจัดมิให้รับมรดกของสามีภริยาที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน 2) การกำจัดมิให้รับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งการกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีดังกล่าวใช้คำว่า การรับทรัพย์สิน (Foreiture) มีรายละเอียดดังนี้³³

ก) คู่สมรสที่จงใจละเลย (Neglected) หรือปฏิเสธในการปฏิบัติหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู (Refused to perform the duty to support) คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไปหรือจงใจทอดทิ้ง (Maliciously deserted) คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งด้วยการเจตนาหรือประสงค์ร้ายต่อคู่สมรสเป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป คู่สมรสคนนั้นจะไม่มีสิทธิในผลประโยชน์ภายใต้กฎหมายที่กำหนดไว้ในอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินส่วนตัวของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

ข) ผู้ปกครองคนใดภายในระยะเวลา 1 ปีขึ้นไปก่อนที่บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือบุตรที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูเสียชีวิต ได้กระทำการดังต่อไปนี้

1) การไม่ปฏิบัติหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู (Failed to perform the duty to support) ผู้เยาว์หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือได้ทอดทิ้งผู้เยาว์หรือบุตรที่ไม่บรรลุนิติภาวะเป็นเวลา 1 ปีหรือ

2) ถูกศาลตัดสินในฐานความผิดใดความผิดหนึ่งดังต่อไปนี้

2.1) ความผิดฐานปกปิดความตายของบุตร

2.2) ความผิดฐานก่อให้เกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของบุตร

2.3) ความผิดฐานล่วงละเมิดทางเพศเด็ก

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น การกระทำของทายาทที่จะถูกกำจัดมิให้รับมรดกหากไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูได้ใช้ถ้อยคำว่า “ละเลย (Neglected)” ในการกำหนดหลักเกณฑ์ของการกระทำความผิดและคำว่า “การไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู (Failed to perform the duty to support)” เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดการกระทำความผิดของทายาทที่เป็นบิดามารดาของเจ้ามรดก โดยมีการกำหนดเงื่อนไขของระยะเวลาเพื่อป่งชี้ถึงการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกไว้ หากทายาทที่เป็นคู่สมรสไม่อุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งหรือผู้ปกครองไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเป็น

³³ Probate Code of California, Article 2106.

ระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป ทายาทผู้กระทำความผิดจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามกฎหมายของรัฐเพนซิลเวเนีย

2.2.3 ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

วัฒนธรรมในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้รับอิทธิพลมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเนื่องจากวัฒนธรรมในการเลี้ยงดูบุตรอยู่ภายใต้แนวคิดปรัชญาขงจื้อ เช่นเดียวกับวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แสดงถึงความกตัญญูของบุตรที่มีต่อบิดามารดา การเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดาและแนวคิดความเป็นผู้นำโดยให้บิดาเป็นหัวหน้าครอบครัว การแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาและบรรพบุรุษถือเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานและถูกปลูกฝังให้บุตรจะต้องปฏิบัติต่อบิดามารดาด้วยความเคารพ และเชื่อฟังต่อบิดามารดาของตน³⁴

1) การอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมาย

กฎหมายแพ่งของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (Korea's Civil Act) มีการกำหนดหน้าที่ของบิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร โดยสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาจะต้องให้การคุ้มครองและให้การศึกษแก่บุตรของตน นอกจากนี้ ในกรณีที่บิดามารดาได้หย่าร้างกัน ฝ่ายที่ไม่ได้ให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรมีสิทธิติดต่อกับบุตรของตนได้กับฝ่ายที่ได้สิทธิในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตน³⁵

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา กฎหมายแพ่งของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้กำหนดให้สามีภริยาจะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันโดยมีการกำหนดถึงกรณีที่สามีภริยามีได้พักอาศัยอยู่ร่วมกัน คู่สมรสทั้งสองฝ่ายจะต้องยอมรับได้ หากไม่ได้อยู่ด้วยกันชั่วคราวด้วยเหตุผลอันสมควร นอกจากนี้ สถานที่พักอาศัยของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ หากในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องของสถานที่พักอาศัย ศาลครอบครัวจะเป็นผู้กำหนดสถานที่ให้³⁶

2) ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก

ตามกฎหมายแพ่งของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้มีการกำหนดลำดับของทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกไว้ดังนี้³⁷

2.1) ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดก เป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ได้แก่ ลูกของเจ้ามรดก หลานของเจ้ามรดก เหลนของเจ้ามรดก ซึ่งต้องเป็นผู้สืบสันดานที่อยู่ในสายเลือดเดียวกัน

³⁴ Korean institute for health family, "The Guidebook for Living in Korea," 2022, <https://k-guide.kr/KOR/main.do>, accessed October 1, 2024.

³⁵ Korea's Civil Act, Article 913.

³⁶ Korea's Civil Act, Article 826.

³⁷ Korea's Civil Act, Article 1000.

2.2) บุพการีของเจ้ามรดก เป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2 ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ย่าตายาย โดยจะต้องมีสายโลหิตเดียวกันซึ่งบิดามารดาเป็นทายาทที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกว่าปู่ย่าตายาย บิดามารดาจึงมีสิทธิได้รับมรดกก่อน หากปู่ย่าตายายยังมีชีวิตอยู่

2.3) พี่น้องของเจ้ามรดก เป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3 ได้แก่ พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันหรือพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน

2.4) ผู้ที่เป็นญาติโดยสายเลือดที่ใกล้ชิดที่อยู่ในลำดับที่ 4 ของเจ้ามรดก เป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 4 ได้แก่ ลุง ป้า น้า อา

หากในกรณีที่มีทายาทตั้งแต่สองคนขึ้นไปอยู่ในลำดับเดียวกันให้ผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุดมีสิทธิได้รับมรดกก่อนและถือเป็นผู้รับมรดกร่วมกัน

นอกจากนี้ คู่สมรสของเจ้ามรดกถือเป็นทายาทโดยธรรมที่เสมือนเป็นทายาทชั้นบุตร จะต้องเป็นคู่สมรสที่ได้จดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย หากในกรณีที่เจ้ามรดกกับคู่สมรสไม่มีผู้สืบสันดานและบิดามารดาได้เสียชีวิต คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่จะเป็นทายาทที่ได้รับมรดกของเจ้ามรดกแต่เพียงผู้เดียว³⁸

3) การกำจัดมิให้รับมรดก

กฎหมายแพ่งของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีในปัจจุบันมิได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีที่ทายาทไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกแต่ในปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้มีการผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับการกำจัดมิให้รับมรดกในกรณีที่ทายาทไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู เรียกว่า พระราชบัญญัติคูฮารา (Koo Hara Act) ซึ่งเป็นตั้งชื่อกฎหมายดังกล่าวเป็นการให้เกียรติแก่นักร้องสาวคูฮาราที่ได้เสียชีวิตและมารดาของเขาไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูได้ร้องขอเข้ารับมรดกของคูฮาราซึ่งพี่ชายของคูฮาราที่ได้พักอาศัยและเติบโตมากับคูฮาราได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อพิจารณาในการแบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่มารดาและผลักดันให้เกิดกฎหมายดังกล่าวขึ้นเนื่องจากการรับมรดกของมารดาถือเป็นเรื่องที่ไม่ชอบธรรมเพราะมารดาได้ทอดทิ้งพี่ชายกับคูฮาราไปตั้งแต่พวกเขาทั้งสองยังเด็กและไม่ได้มีการติดต่อกับมารดาของเขาอีกเลย

ปัจจุบันพระราชบัญญัติคูฮาราได้ผ่านการอนุมัติในการประชุมของสมัยสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ 22 เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2567 ซึ่งพระราชบัญญัติคูฮาราเป็น 1 ใน 28 ร่างกฎหมายที่ผ่านการอนุมัติและจะมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2569³⁹ นอกจากนี้ เหตุผลของการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเนื่องจากเกิดเหตุการณ์ของนักร้องคูฮาราและเหตุการณ์เรือซอนันลัม (Cheonan) และอุบัติเหตุเรือข้ามฟากเซวอลส่งผลทำให้เกิดข้อพิพาทในสังคมเกี่ยวกับกรณีบิดามารดาผู้ให้กำเนิดของผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวยื่นคำร้องขอรับมรดก

³⁸ Korea's Civil Act, Article 1001.

³⁹ Ryumina, "No inheritance of Children's property without custody... 'Goo Hara Act' passes the National Assembly," 2024, <https://www.yna.co.kr/view/AKR20240828103200001>, accessed October 1, 2024.

ของผู้เสียชีวิตซึ่งพ่อแม่ของเด็กบางคนเสียชีวิตจากเหตุการณ์เรือข้ามฟากเซวอลล่มนั้นไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูผู้เสียชีวิตแต่อย่างใด⁴⁰

ร่างพระราชบัญญัติคูฮาราได้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซอ ยองเคียวและผู้แทนทั้งหมด 41 ท่านเป็นตัวแทนในการเสนอร่างกฎหมายในวันที่ 31 พฤษภาคม 2567 โดยมีรายละเอียดของการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแพ่งบางส่วน ดังนี้⁴¹

“มาตรา 1004 (2) (การกำจัดมิให้รับมรดก)

1) เจ้ามรดกอาจแสดงเจตนาเหตุของการกำจัดมิให้รับมรดกในพินัยกรรมได้ หากบุคคลผู้ที่จะได้เป็นทายาทได้กระทำการดังต่อไปนี้ในฐานะทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก ผู้จัดการมรดกต้องยื่นคำร้องต่อศาลครอบครัวเพื่อร้องขอกำจัดมิให้รับมรดกของบุคคลนั้น

ก) ละเลยหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก (จำกัดเฉพาะภาระผูกพันในการเลี้ยงดูผู้เยาว์)

ข) กระทำความผิดร้ายแรงต่อเจ้ามรดกหรือคู่สมรสหรือทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก

2) บุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามพินัยกรรมใน (1) จะเป็นผู้ดำเนินการไม่ได้

3) ถ้าไม่มีพินัยกรรมตาม (1) ทายาทร่วมจะเป็นทายาทสายตรงของเจ้ามรดก อาจยื่นคำร้องต่อศาลครอบครัวเพื่อขอกำจัดมิให้รับมรดกของบุคคลนั้นได้ภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่รู้ว่าคุณคนนั้นได้กระทำการดังต่อไปนี้

ก) ละเลยหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก (จำกัดเฉพาะภาระผูกพันในการเลี้ยงดูผู้เยาว์)

ข) กระทำความผิดร้ายแรงต่อเจ้ามรดกหรือคู่สมรสหรือทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก...”

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นถือเป็นหลักเกณฑ์ที่ทายาทได้ทำผิดต่อหน้าที่อย่างร้ายแรงในการไม่เลี้ยงดูเจ้ามรดกหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก กฎหมายดังกล่าวให้อำนาจแก่ทายาทหรือผู้จัดการมรดกสามารถยื่นคำร้องต่อศาลครอบครัวกำจัดมิให้รับมรดกแก่ทายาทที่ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกได้⁴²

⁴⁰ National Assembly of South Korea, “Partial Amendment to the Civil Code (Proposed by Representative Suh Young-kyo),” 2024, <https://likms.assembly.go.kr/filegate/servlet/FileGate>, accessed December 5, 2024.

⁴¹ National Assembly Secretariat, “Minute of the Legislation and Judiciary Committee,” (The 416th National Assembly (Extraordinary Session), July 24, 2024.)

⁴² Ibid., 4.

3. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

3.1 สรุป

จากการศึกษากฎหมายมรดกของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน กฎหมายมรดกของประเทศสหรัฐอเมริกาในรัฐแคลิฟอร์เนียและรัฐเพนซิลเวเนียและกฎหมายมรดกของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี พบว่ากฎหมายในแต่ละประเทศมีแนวทางในการกำจัดมิให้รับมรดกของทายาทที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกที่แตกต่างกัน มีดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ตารางเปรียบเทียบการกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากการไม่อุปการะเลี้ยงดู

ประเทศ	การกำจัดมิให้รับมรดก			
	การไม่อุปการะเลี้ยงดู	การละทิ้ง	การทอดทิ้งบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การติดต่อเป็นระยะเวลา 1 ปีอย่างต่อเนื่อง	การทอดทิ้งบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ขาดการติดต่อเป็นระยะเวลา 7 ปีอย่างต่อเนื่อง
ประเทศไทย	×	×	×	×
ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน	×	Civil Code of the people’s Republic of China Article 1125 (3)	×	×
ประเทศสหรัฐอเมริกา	×	×	Pennsylvania’s Probate, Estates, and Fiduciaries Code Article 2106	Probate Code of California Article 6452

ตาราง 1 (ต่อ)

การจำกัดมิให้รับมรดก				
ประเทศ	การไม่อุปการะ เลี้ยงดู	การละทิ้ง	การทอดทิ้งบุตรที่ยัง ไม่บรรลุนิติภาวะ การติดต่อเป็นระยะ เวลา 1 ปีอย่าง ต่อเนื่อง	การทอดทิ้งบุตร ที่ยังไม่บรรลุนิติ ภาวะ ขาดการ ติดต่อเป็นระยะ เวลา 7 ปีอย่าง ต่อเนื่อง
ประเทศ	Partial			
สาธารณรัฐ เกาหลี	Amendment to the Civil Code Article 1004 (2)	×	×	×

ที่มา: วิชญาภรณ์ บัวงาม, แนวทางการนำเหตุจำกัดมิให้รับมรดกเนื่องจากการไม่อุปการะเลี้ยงดูมาใช้ในระบบกฎหมายไทย, สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2567, 100.

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้บัญญัติกฎหมายไว้อย่างชัดเจนโดยมีการกำหนดหน้าที่ของทายาททุกคนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในครอบครัวมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก

ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายมรดกมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามรัฐโดยหลักเกณฑ์ของการจำกัดมิให้รับมรดกได้กำหนดการกระทำของทายาทที่เป็นบิดามารดาหากไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรจะถูกจำกัดมิให้รับมรดกของบุตร ในส่วนของกฎหมายมรดกในรัฐเพนซิลเวเนียได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้เข้มงวดกว่าโดยครอบคลุมถึงการกระทำของคู่สมรสที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายจะถูกจำกัดมิให้รับมรดก นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ของการจำกัดมิให้รับมรดกของทายาทที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูของทั้งสองรัฐได้มีการกำหนดระยะเวลาในการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูไว้อย่างชัดเจนซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์ที่ผู้บังคับใช้กฎหมายไม่ต้องพิจารณาหลักกฎหมายอย่างคลุมเครือเพราะตัวบทกฎหมายได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน

ในทางกลับกัน กฎหมายของประเทศเกาหลีใต้มีประเด็นปัญหาที่น่าสนใจและได้มีการผลักดันให้เกิดร่างพระราชบัญญัติคูอาราซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวจะมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2569⁴³ โดยมีหลักเกณฑ์ของการจำกัดมิให้รับมรดกของทายาทที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกไว้อย่างชัดเจน

3.2 อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างในกฎหมายมรดกของแต่ละประเทศ พบว่า กฎหมายมรดกของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสาธารณรัฐเกาหลีมีวัฒนธรรมที่เน้นความกตัญญูและความเคารพต่อผู้สูงอายุเป็นสำคัญ การอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาถือเป็นหน้าที่ทางสังคมที่สำคัญมาก ดังนั้น กฎหมายมรดกของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสาธารณรัฐเกาหลีจึงเน้นความสำคัญของการบังคับให้ทายาทมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวของตนเอง หากทายาทไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายอาจถูกจำกัดมิให้รับมรดกของเจ้ามรดกได้ เมื่อเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมของประเทศไทยเองก็ให้ความสำคัญกับความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้สูงอายุ ดังนั้น แนวทางกฎหมายในการจำกัดมิให้รับมรดกของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสาธารณรัฐเกาหลีจึงอาจนำมาปรับใช้ได้ดีโดยช่วยส่งเสริมให้ทายาทรู้หน้าที่ชัดเจนในการอุปการะเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวซึ่งอาจช่วยส่งเสริมด้านคุณธรรมและความรับผิดชอบในครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น

วัฒนธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาจะเน้นที่สิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการตัดสินใจซึ่งเจ้ามรดกสามารถกำหนดโดยการแสดงเจตนาโดยพินัยกรรมว่าประสงค์ยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทคนใด การจัดการมรดกเช่นนี้สะท้อนถึงแนวคิดเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพส่วนบุคคลมากกว่าการกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจนตามกฎหมาย สำหรับประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางครอบครัวมากกว่าเสรีภาพส่วนบุคคล การนำระบบที่คล้ายกับประเทศอเมริกามาใช้อาจไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์เงื่อนไขของการกำหนดระยะเวลาของทายาทที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูถือเป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมที่สามารถนำมาปรับใช้กับกฎหมายของไทยได้

ความเป็นไปได้ในการปรับใช้กับกฎหมายของไทย คือ การกำหนดหน้าที่ทางกฎหมายโดยใช้แนวทางการกำหนดหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูของกฎหมายแพ่งของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมาปรับใช้ หากทายาทคนใดละทิ้งเจ้ามรดกจะถูกจำกัดมิให้รับมรดกสามารถนำมาปรับใช้ได้ตามกฎหมายของไทย โดยเสนอแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อให้มีความชัดเจนในกรณีที่ทายาทไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูจะถูกจำกัดมิให้รับมรดก

⁴³ Ibid, 16.

3.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในการกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร ตามมาตรา 1606 มีรายละเอียดดังนี้

“มาตรา 1606/1 บุคคลที่กระทำการดังต่อไปนี้ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่อุปการะเลี้ยงดู

1) ผู้สืบสันดานละเลยหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป ผู้จัดการมรดกหรือทายาทต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อร้องขอให้กำจัดมิให้รับมรดกของบุคคลนั้น

2) บิดาหรือมารดาทอดทิ้งบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและขาดการติดต่อกับบุตรเป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป ในกรณีนี้ ผู้จัดการมรดกหรือทายาทต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อร้องขอให้กำจัดมิให้รับมรดกของบุคคลนั้น

3) คู่สมรสที่จงใจทอดทิ้งหรือปฏิเสธที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป

เจ้ามรดกอาจถอนข้อกำจัดฐานเป็นผู้ไม่อุปการะเลี้ยงดูก็ได้โดยให้อภัยเป็นลายลักษณ์อักษร”

ข้อเสนอแนะข้างต้นจะกำหนดความรับผิดชอบของทายาทผู้เป็นบิดามารดาและคู่สมรสกฎหมายครอบครัวของไทยกำหนดหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูไว้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ในปกครอง หากทายาทที่กำหนดไว้ข้างต้นไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามที่กฎหมายกำหนด ทายาทจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่อุปการะเลี้ยงดูตามที่ผู้เขียนได้เสนอข้างต้น

บรรณานุกรม

- กมลนัยน์ ชลประทีน. *คำอธิบายกฎหมายครอบครัว Family Law*. เชียงราย: สถาบัน
นวัตกรรมการเรียนรู้มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2564
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว*. พิมพ์ครั้งที่
13. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2567.
- อติชาติ คำพวง. “คดีด้านความกตัญญู (ความกตัญญูกตเวที) ในวัฒนธรรมจีน: ภาพสะท้อนจริย
ศาสตร์ครอบครัวจีนผ่านสำนวน.” *มนุษยศาสตร์สาร* 21, ฉ.1 (มีนาคม 2563): 137-157.
[https://so03.tcithaijo.org/index.php/JHUMANS/article/download/
213391/164436/835551](https://so03.tcithaijo.org/index.php/JHUMANS/article/download/213391/164436/835551). สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2567.
- Korean institute for health family. “*The Guidebook for Living in Korea*.” 2022.
<https://k-guide.kr/THA/1160/contents.do>. accessed October 1, 2024.
- Liaoning Province Kaiyuan City Notary Office. “*Study the civil Code – Article
1125 [Loss and restoration of inheritance rights]*.” 2024. [https://mp.
weixin.qq.com/s?__biz=MzU2NzAzNDg3MA==&mid=2247484757&idx=1&
sn=9ece8c7f8cce61973ad1d0250faffb50&chksm=fca213cccbd59ada46ab
031de9bcfda1ff7bab513ec52c401565a7a1f31da89d1f0eaad6c9fb&scene
=27](https://mp.weixin.qq.com/s?__biz=MzU2NzAzNDg3MA==&mid=2247484757&idx=1&sn=9ece8c7f8cce61973ad1d0250faffb50&chksm=fca213cccbd59ada46ab031de9bcfda1ff7bab513ec52c401565a7a1f31da89d1f0eaad6c9fb&scene=27). accessed October 1, 2024.
- Luisa Rollenhagen. “*Dying Without a Will in California: Navigating Probate*.”
2023. [https://www.clearestate.com/en-us/blog/dying-without-a-will-in-
california](https://www.clearestate.com/en-us/blog/dying-without-a-will-in-california). accessed October 1, 2024.
- National Assembly of South Korea. “*Partial Amendment to the Civil Code
(Proposed by Representative Suh Young-kyo)*.” 2024.
<https://likms.assembly.go.kr/filegate/servlet/FileGate>. accessed
December 5, 2024.
- National Assembly Secretariat. “Minute of the Legislation and Judiciary
Committee.” The 416th National Assembly (Extraordinary Session), July
24, 2024.
- Ryumina, “*No inheritance of Children’s property without custody.... ‘Goo Hara Act’
passes the National Assembly*.” 2024. [https://www.yna.co.kr/view/AKR
20240828103200001](https://www.yna.co.kr/view/AKR20240828103200001). accessed October 1, 2024.